

5. Технологія тренінгу / [упоряд. О. Главник, Г. Бевз] ; за заг. ред. С. Максименка. – К. : Главник, 2005. – 112 с.
Tekhnolohiia treninhu [Training technology] / [uporiad. O. Hlavnyk, H. Bevz] ; za zah. red. S. Maxymenka. – K. : Hlavnyk, 2005. – 112 s.

УДК 159.9.072.432

В. В. Шусть

Received January 10, 2015;

Revised March 03, 2016;

Accepted April 26, 2016.

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ КОМУНІКАТИВНОГО ДИСКУРСУ УПРАВЛІНСЬКИХ ЕЛІТ УКРАЇНИ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ СУСПІЛЬСТВА

У статті проаналізовано психологічний вплив комунікативного дискурсу управлінських еліт України, що виступає інструментом дослідження політичної реальності й одночасно входить до складу досліджуваних чинників формування політичних цінностей суспільства. До політичної еліти ми відносимо осіб, які займають посади, що передбачають прийняття рішень загальнодержавного значення, тобто беруть безпосередню чи опосередковану участь у прийнятті та організації виконання політичних рішень. Під комунікативним дискурсом розуміється набір висловлювань державних та політичних діячів, які об'єднуються в межах певної стратегічної установки через пов'язування теми й ситуації спілкування. Політичні цінності – це відображені й зафіксовані у свідомості індивіда з певною мірою значущості та спрямованості явища політичного життя країни, що визначають його подальшу соціально-політичну активність. Формування політичних цінностей має ситуативний характер, одні засоби доповнюються іншими, політичні сили також не гребують їх використанням задля формування «антицінності» для суспільства своїх політичних суперників. Політичні цінності набувають певної ієрархізації, структурування та значущості у свідомості громадян залежно від міри правдивості поданої ЗМІ інформації.

Весь обсяг політичної риторики спрямований на посилення легітимації влади у свідомості майбутнього виборця. Мова та мовний синтаксис політика конструюють образ політичної реальності, логічно використовуючи психологічний вплив повідомлюваних політичних фактів мови на почуттєво-інтуїтивну сферу суб'єкта. Репрезентовані в політичній комунікації тексти політичних промов наповнені насамперед негативом, оскільки в ситуації соціально-економічної кризи та громадянського конфлікту позитивних домінант небагато.

Ключові слова: держава, комунікативний дискурс, соціально-політичні цінності, суспільство, індивід.

Shust V. V. The Psychological Impact of Communicative Discourse of Administrative Elite in Ukraine as a Factor of Political Values Development. The object of analysis in this article is the psychological impact of communicative discourse of managerial elites of Ukraine that are an instrument of political reality research, and simultaneously is the part of investigated images of society political values formation. To the political elite we include people who occupy positions that require decisions of national importance that are directly or indirectly involved into adoption and implementation of political decisions. Communicative discourse is a set of statements of state and political figures, who are united under certain strategies combing themes and situations of communication. Political values are reflected and recorded in mind of individuals with some degree of importance and focus the phenomenon of political life, determining their further social and political activity. Formation of political values has situational character, one instruments are supplemented by other, politics also use them aiming to form “antivalues” for the society of their political opponents. Political values acquire certain hierarchy and importance in the citizens’ minds depending on the degree of information truthfulness obtained by media recourses.

The overall political rhetoric is aimed at strengthening the psychological impact for legitimation of power in the mind of future voters. Language and language syntax of a politician construct an image of political reality, using logically psychological impact of reported political facts of language in sensory-intuitive sphere of an individual.

Represented in political communication texts of political speeches are filled primarily with negative information, as in the situation of economic, social crisis and civil conflict positive dominants are minimal.

Keywords: state, communicative discourse, social and political values, society, individual.

Шусть В. В. Психологическое воздействие коммуникативного дискурса управленческих элит Украины как фактор формирования политических ценностей общества. Объектом анализа в данной статье является психологическое воздействие коммуникативного дискурса управленческих элит Украины, которое выступает инструментом исследования политической реальности и одновременно входит в состав исследуемых факторов формирования политических ценностей общества. К политической элите мы относим лиц, занимающих должности, предусматривающие принятие решений общегосударственного значения, то есть лиц, принимающих непосредственное или опосредованное участие в принятии и организации выполнения политических решений. Под коммуникативным стилем имеется ввиду набор высказываний государственных и политических деятелей, которые объединяются в рамках определенной стратегической установки путем связывания темы и ситуации общения. Политические ценности – это отраженные и зафиксированные в сознании индивида с определенной степенью значимости и направленности явления политической

жизни страны, определяющие его дальнейшую социально-политическую активность. Формирование политических ценностей носит ситуативный характер, одни средства дополняются другими, политические силы также используют их с целью формирования «антиценности» для общества своих политических соперников. Политические ценности приобретают определенную иерархизацию, структурирование и значимость в сознании граждан в зависимости от степени правдивости представленной СМИ информации.

Весь объем политической риторики, направленной на усиление психологического воздействия для легитимации власти в сознании будущего избирателя, предполагает создание «неявных» смыслов устоявшихся понятий. Язык и языковой синтаксис политика конструируют образ политической реальности, логично используя психологическое воздействие сообщаемых политических фактов языка на чувственно-интуитивную сферу субъекта. Представленные в политической коммуникации тексты политических речей наполнены прежде всего негативом, поскольку в ситуации социально-экономического кризиса и гражданского конфликта положительных доминант немного.

Ключевые слова: государство, коммуникативный дискурс, социально-политические ценности, общество, индивид.

Постановка наукової проблеми та її значення. У наш час глобальних змін світового політичного ландшафту надзвичайно велику роль у формуванні політичної свідомості конкретної особистості зокрема та суспільно-політичної думки загалом відіграють психологічні особливості комунікації політичних лідерів. І неважливо, чи це безпосереднє спілкування на мітингах або зустрічах, чи це опосередковане спілкування через засоби масової комунікації, – у будь-якому разі для переконання аудиторії публічна особа має вміти оволодівати її увагою, а для цього потрібно знати хоча б основи ефективної комунікації. Політичне мовлення – це засіб вираження волі владних угруповань, нав'язування громадянам політичної ідеології, панівної на певному часовому проміжку існування суспільства та, відповідно, формування суспільних політичних цінностей.

Побудова справді демократичної європейської України неможлива без якісних змін у комунікативному дискурсі влади й суспільства, знаходження точок гармонійного поєднання часто суперечливих інтересів.

Аналіз досліджень цієї проблеми. *Вплив засобів і можливостей мови для формування політичної свідомості громадян завжди був у полі зору науковців.* Так, вивчення мовлення політика в ЗМІ з позицій

лінгвістики було предметом наукових зацікавлень О. М. Холода [16]; К. С. Серажим досліджувала особливості лексики та фразеології політичного дискурсу [11]; О. В. Попова проаналізувала лексико-семантичний складник політичного мовлення на матеріалах передвиборчого дискурсу суспільства [10]; І. В. Жадан, визначаючи ресурсну базу соціалізувального дискурсу як чинника структурування ціннісного складника політичної картини світу молоді, досліджує особливості застосування методів контент-аналізу, дискурс-аналізу, моделювання, психосемантики [4]; Т. М. Траверсе, вивчаючи психологію політичного мислення, виділяє його емоційний складник, безпосередньо пов'язаний із мовленням політика; А. О. Краснякова визначає вплив інтернет-комунікації як чинника становлення політичної суб'єктності особистості [6]; О. П. Соснюк, І. В. Остапенко, досліджуючи психосемантичні особливості сприймання студентською молоддю іміджу сучасних політиків, установили, що українським політикам бракує моральних якостей (чесності, порядності, альтруїзму) та людяності (простоти, відкритості, щедрості, надійності), а також те, що зарубіжні політики порівняно з українськими мають значно вищі оцінки фактично за всіма іміджевими атрибутами [14].

Мета статті – проаналізувати психологічний вплив складників комунікативного дискурсу управлінських еліт України на формування соціально-політичних цінностей українського суспільства.

Виклад основного матеріалу та обґрунтування отриманих результатів дослідження. Певним кроком на шляху пошуку *складників комунікативного дискурсу* управлінських еліт України є відновлення повноти буття політичного факту, опис його властивостей, функціональних структур і смислових інтенцій. Формувальний вплив здійснюється за допомогою типологізації аксіологічних теорій, аналізу політичних фактів та ранжування їх впливу на свідомість індивіда. У методологічному плані під час створення системи формування політичних цінностей доцільно використовувати психологічний вплив інтерпретації політичних фактів, поданих засобами мовної системи.

Терміном еліта вчені позначають провідні верстви в суспільстві, які здійснюють керівництво в певних сферах суспільного життя. Залежно від того, які функції виконує еліта в суспільстві, її поділяють на економічну, духовно-інтелектуальну, політичну. Політична еліта – це організаційна група, яка здійснює владу в суспільстві й бере участь

безпосередньо чи опосередковано в прийнятті та організації виконання політичних рішень [2]. У нашому дослідженні ми будемо притримуватися позиційного підходу, згідно з яким до політичної еліти включають осіб, котрі займають посади, що передбачають прийняття рішень загальнодержавного значення [2], хоча це твердження дещо суперечить думці В. Л. Скуратівського: «Еліта – це люди, що роблять свою справу дуже добре» [12]. Очевидно, що очільники сучасної України не в змозі розв'язати весь тягар проблем на драматичному відтинку її історії, однак, через тимчасову відсутність іншої еліти, зараховуватимемо до неї президента та його найближче оточення, депутатів Верховної Ради, членів уряду та інших осіб.

Одним із найважливіших чинників формування політичних цінностей молоді є власне політичні сили, які прагнуть прийти до влади. Політичні цінності – це відображені й зафіксовані у свідомості індивіда з певною мірою значущості та спрямованості явища політичного життя країни, що визначають його подальшу соціально-політичну активність. О. І. Соловійов уважає, що «наявність у розвинутих демократичних державах необхідності поширення цінностей, які забезпечують політичне виживання того чи іншого соціального актора, потреба у вирішенні завдань, пов'язаних із наданням певної спрямованості політичному процесу, встановленням контролю за настроєм соціальних аудиторій ...передбачають застосування пропагандистських способів підтримки комунікації» [13, с. 15]. На думку А. О. Краснякової, провідний засіб соціальної взаємодії – інтернет-комунікація, яка «разом із традиційними суб'єктами політичної соціалізації допомагає оволодіти політичними знаннями, цінностями, засвоїти норми поведінки і водночас генерує нові очікування молодого покоління щодо політичного розвитку країни» [6, с. 244].

І. І. Антоненко зазначає, що науковці визначають дискурс як тип комунікативної діяльності, інтерактивне явище, мовленнєвий потік, що має різні форми вияву. Важливо мати на увазі, що синтез когнітивних, мовних і позамовних (соціальних, психічних, психологічних) чинників залежить від тематики спілкування і має своїм результатом формування різноманітних мовленнєвих жанрів. Дослідник виділяє таку класифікацію дискурсів: літературний дискурс, театральний дискурс, газетний дискурс, теле- і радіодискурси, кінодискурс, рекламний дискурс, політичний дискурс, релігійний дискурс [1]. І. С. Шев-

ченко під дискурсом розуміє множинність висловлень, які належать до «дискурсивної формації», тобто дискурс – це мовне вираження соціальної практики, яка впорядкована та систематизована особливим використанням мови, зумовлена певною ментальністю [17]. Згідно з дослідженнями Т. М. Траверсе, «у кожному десятому випадку у політиків виявлялася така ситуація, коли індивідуальний стиль мислення функціонував, за висловом Н. П. Бехтеревої, як “матриця стійкого патологічного стану”, яку варто зруйнувати» [15]. Тому явища політичного життя, політичні цінності й морально-етичні норми політичної діяльності операціоналізуються в межах буденної мови учасників політичної взаємодії. Так, наприклад, депутат від Радикальної партії І. В. Мосійчук, коментуючи журналістам передвиборні події 2015 року в Чернігові, мовить: «Та то не ми били Дурнева, його били ветерани АТО». На думку законодавця, в Україні, що рухається до цінностей демократичного європейського суспільства, зокрема свободи слова, побиття журналіста Олексія Дурнева цілком прийнятне. Інша промовиста обмовка – висловлювання голови Закарпатської обласної адміністрації Василя Губалія про те, що «до подій у Мукачевому контрабанда розподілялася законно». Як бачимо, державний чиновник високого рангу одну з найвищих суспільних політичних цінностей трактує вельми своєрідно.

Політичному мовленню притаманні такі засоби формування ціннісної сфери громадян: приховані смисли; перенесення інформаційного наповнення політичних виступів і гасел у царину інтуїтивного сприйняття, наприклад, текст на білбордах 2009 року – «Вона працює, вони заважають»; побудова передвиборчих звернень навіть із явною неправдою, у яку виборець намагається повірити; агресивність, запозичена з практики реклами комерційних товарів, залучення діячів мистецтва і культури як «весільних генералів» у партійних списках; використання діячів та засобів мистецтва і культури в агітаційних передвиборчих турне, створення постановочних відеороликів для психологічного навіювання телеглядачам образу борців із корупцією, зовнішньою агресією. У політичних промовах і текстах оцінні судження стосовно подій політичного життя впливають швидше на емоції, а не на розум. Так, П. О. Порошенко часто у своїх промовах використовує мовні шаблони та стереотипи: «ми зберегли Україну», «клептократичний режим Януковича», «ми здобули», «повернути з

історичних манівців на сучасний європейський автобан», «зупинили найсильнішу армію континенту», при цьому коментарі домінують над інформацією, до того ж він навмисно карбує голос, робить його бадьорим, навіть якщо повідомлювані ним здобутки більш ніж сумнівні [8]. Звичайно, для більшості адресатів доступний лише інтуїтивний контекст політичного мовлення цього державного діяча, однак він дієвий як інструмент формування політичних цінностей поряд із політичними текстами, зрозумілими лише за умови врахування стилістики мовця.

Варто зазначити, що у згаданих вище випадках формування політичних цінностей має ситуативний характер, одні засоби доповнюються іншими, політичні сили також не гребують їх використанням для формування «антицінності» для суспільства своїх політичних суперників. У зв'язку з цим виникає питання ієрархізації, структурування та значущості політичних цінностей у свідомості громадян залежно від міри правдивості навіяної ЗМІ інформації, яку звичайно буде встановлено лише минулим числом, коли заплановане політичне завдання приходу до влади вже буде розв'язане. Парадоксально, однак і більш-менш правдива, і явно неправдива інформація вибудовує політичні цінності, але, відповідно, надає їм різної значущості. Зазначимо, що вказаний парадокс уміло використовують політтехнологи, наймані українськими політичними силами (зазвичай ці спеціалісти прибувають із сусідньої північної держави) з урахуванням психіки сучасного українства, у якій збереглися рештки ментальних структур радянської людини. Так, існування Радянського Союзу періодично подовжувалося завдяки проголошенню вже через 20 років побудови міфологічного комуністичного суспільства, у яке насправді вірили лише деякі з членів КПРС, на відміну від широких народних мас, у свідомості яких влада, що дозволяла собі, м'яко кажучи, обман, усе одно мала високу політичну цінність. Також доречно зазначимо, що в сучасній Україні з її політичним процесом і, відповідно, перманентною політичною боротьбою упродовж 24 років не стало предметом наукового пошуку співвіднесення реальних політичних і соціальних фактів життя держави із супровідною відповідному відтинку часу політичною риторикою, хоча загальновідомо, що «все таємне колись стає явним». Навіть побіжний аналіз агітаційної продукції 1990-х і міри виконання передвиборчих обіцянок дає широке

поле для аналізу ірраціональності політичного мислення українців. На підтвердження вказаної вище тези доречно нагадати про появу численної кількості громадських приймалень, що їх спонсорують політичні сили напередодні чергових виборів і які безслідно зникають разом із передвиборчими штабами після дня голосування. Психологічне сприйняття цього явища пересічним українцем можна схарактеризувати народним прислів'ям: «З паршивої вівці хоч вовни жмут». Зневірившись у програмах політичних партій, у контексті загального нігілістичного сприйняття влади – як діючої, так і прийдешньої, виборець мислить раціонально і вважає за потрібне отримати певні «бонуси» у вигляді безкоштовних консультацій у громадських приймальнях, продовольчих пакетів, грошової допомоги тощо. Водночас ми погоджуємося з Т. М. Траверсе, що методологія формування політичних цінностей завжди включатиме не лише орієнтацію на історичні події та соціокультурну конкретику сучасної України, реалії її політичного життя, а й урахування емоційного складника політичного мислення [15].

Більшість учених для аналізу та інтерпретації політичних текстів приймають за основу понятійне значення повідомлюваних фактів, а різноманітні тлумачення терміна, наявні в практиці реального політичного буття, відкидаються. Однак саме з «неявних» смислів складається весь обсяг політичної риторики, спрямованої на посилення психологічного впливу для легітимації влади у свідомості майбутнього виборця. Дослідження в царині політичної психології апріорі не може відкинути специфіку політичної реальності, у якій, за визначенням К. Мангайма, ідеологія – це інтелектуальна система «добровільної містифікації», яка згуртовує людей і якій властиві свідомо брехня, обман, приховування істини [7]. Застосована в нашому дослідженні комп'ютерна програма ВААЛ-міні дала змогу виявити психологічні особливості картини світу та індивідуальності українських політиків, що виразилися в їх усній і письмовій мові. Так, тексти промов П. Порошенка [8], А. Яценюка [3] справляють враження чогось маленького, теплого, світлого, м'якого (рис. 1) або ж не мають виражених фоносемантичних характеристик (рис. 2), однак аналіз відеороликів із їх виступами [5; 9] асоціює обох із «народними трибунами». Таким чином, змодельований політиком текстовий психологічний простір утрачає свій оцінний контекст, навіть більше – може бути змінений на протилежний.

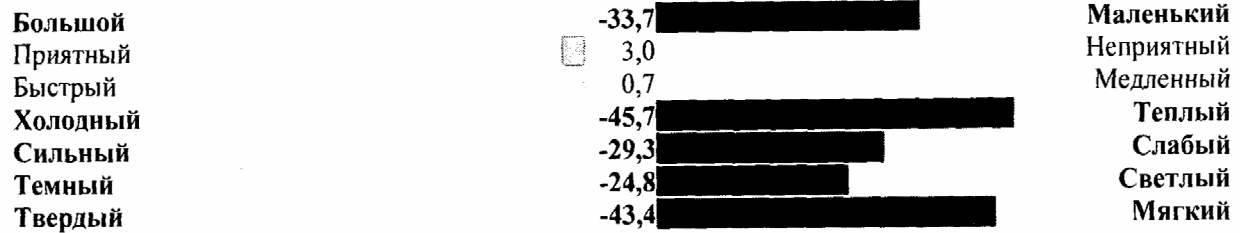
ФОНОСЕМАНТИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ТЕКСТА

Язык : Украинский

Файл : F:\Documents and Settings\Франсуа\Рабочий стол\дисертація\статті\Повний текст звернення Петра

Порошенка до Верховної Ради 4.06.2015 року

Алгоритм А.П.Журавлева

Данный текст производит впечатление МАЛЕНЬКОГО, ТЕПЛОГО, СЛАБОГО, СВЕТЛОГО, МЯГКОГО

Звуко-цветовая оценка текста

Рис. 1. Фоносемантична оцінка звернення П. Порошенка до Верховної Ради 04.06.2015 р.

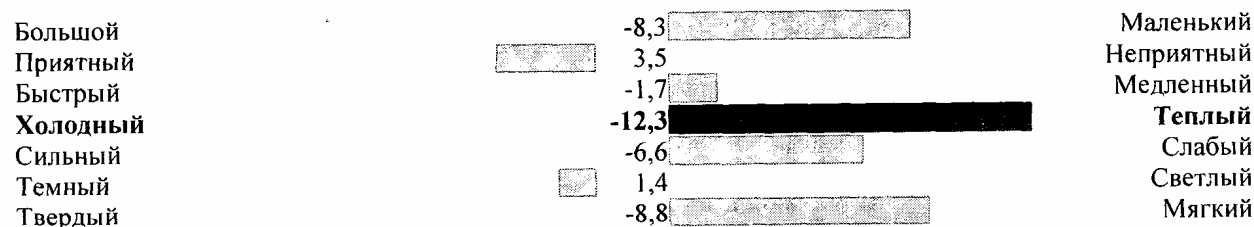
Відома вчена К. С. Серажим наголошує: мета спілкування політиків – утілення певної ідеології, що означає цілеспрямований вплив на адресата з допомогою певних мовних засобів [11]. Сутність політичного мовлення полягає в тому, що кожне поняття позбавляється суворого теоретичного сенсу й перетворюється на абстракцію, під яку можна підвести будь-які дії владних груп і виправдати їх. Вибір політичного словника й синтаксису – цілком усвідомлена політична дія, яка визначає спосіб повідомлення та сприйняття політичного факту. Так, колишній прем'єр-міністр України А. П. Яценюк під час трансляції своїх виступів постійно робив тривалі паузи, обводячи присутніх зосередженим поглядом, тим самим надаючи психологічної значущості (а отже й цінності) повідомлюваним ним фактам політичного соціального життя. У результаті постульована й реальна дійсність зливаються, що призводить до різних форм її деформації у свідомості громадян.

Дослідниця-лінгвіст зауважує, що «маніпулювання суспільною свідомістю за допомогою мови призводить до того, що ідеологічні конотації певних слів спотворюють їхнє значення»; «властивості мови... навмисно і цілеспрямовано використовуються пропагандою» [11].

ФОНОСЕМАНТИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ТЕКСТА

Язык : Украинский

Файл : F:\Documents and Settings\Франсуа\Рабочий стол\дисертація\статті\Виступ Прем'єр-міністра України Арсенія Яценюка на розширеному засіданні Кабінету Міністрів України 11 лютого 2015 року
Алгоритм А.П.Журавлева

Данный текст производит впечатление ТЕПЛОГО

Звуко-цветовая оценка текста

Рис. 2. Фоносемантична оцінка виступу прем'єр-міністра України Арсенія Яценюка на розширеному засіданні Кабінету Міністрів України 11 лютого 2015 р.

О. М. Холод, досліджуючи інструментарій засобів масової інформації у процесі формування іміджу політиків вважає, що лінгвістична проблема багатьох повідомлень у ЗМІ полягає в конфлікті між «мовою персонажа» та «мовою автора». Унаслідок такого конфлікту з'являються факти стильової невідповідності між побутово-розмовним стилем мови і літературною мовою. Так, деякі коментатори, інтерпретуючи промову політика, який погано говорить українською мовою, збільшують негативний вплив змісту інформації під час сприйняття її пересічним громадянином [16].

Мова й мовний синтаксис політика конструюють образ політичної реальності, логічно використовуючи психологічний вплив повідомлюваних політичних фактів мови на почуттєво-інтуїтивну сферу суб'єкта. Водночас не варто вважати політиків «ідеальними логіками», оскільки властивості політичної мови спрямовані насамперед на почуттєво-емоційну сферу людини.

Нам видається цілком виправданим, що в складних ситуаціях державотворення відбувається політичне «творення» нових соціально-політичних цінностей, поєднане із формуванням національно-дер-

жавницьких ідеологій. Усі вони фіксують трансформацію політичної актуальності в дискурс політичної мови.

Отже, на нашу думку, репрезентовані в політичній комунікації тексти політичних промов наповнені насамперед негативом, оскільки в ситуації соціально-економічної кризи та громадянського конфлікту позитивних доміант небагато. Аналіз промов політичних діячів, риторики численних політичних шоу дає підстави говорити про переважну агресивність, патогенність, шкідливість діяльності сучасних українських ЗМІ стосовно формування гуманістичних політичних цінностей, хоча в звичайних умовах існування держави політичні діячі та ЗМІ частіше використовують слова позитивного характеру, ніж оцінні терміни негативного звучання. Однак навіть позитивно подана інформація іноді набуває протилежних смислів, що простежується сьогодні в політичному комунікативному дискурсі.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, аналіз комунікативних дискурсів управлінської еліти свідчить про різновекторність формування політичних цінностей суспільства, використання пропагандистських способів комунікації задля політичного виживання діючого режиму. В подальшому виникає потреба проведення аксіологічних досліджень медіатекстів, що дасть змогу визначити основні механізми оцінної трансформації ціннісних доміант. Це, у свою чергу, сприятиме виробленню практичних навичок у створенні оцінно збалансованого інформаційного простору, в об'єктивному транслюванні реальної політичної дійсності.

Література

1. Антоненко І. І. Комунікативний дискурс та його різновиди / І. І. Антоненко // Взаємодія одиниць мови та мовлення: комунікативно-когнітивний, соціокультурний, перекладознавчий і методичний аспекти : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (28 берез. 2014 р., м. Київ) / НТУУ «КПІ» ; [ред. О. В. Ткачик]. – К. : НТУУ «КПІ», 2014. – С. 63–66.
Antonenko I. I. Komunikatyvnyi diskurs ta yoho riznovydy [Communicative discourse and its variants] / I. I. Antonenko // Vzaiemodiia odynyts movy ta movlennia: komunikatyvno-kohnityvnyi, sotsiokulturnyi, perekladoznavchyi i metodychnyi aspekty : materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (28 berez. 2014 r., m. Kyiv) / NTUU “KPI” ; [red. O. V. Tkachyk]. – K. : NTUU “KPI”, 2014. – S. 63–66.
2. Ващенко К. О. Політологія для вчителя : навч. посіб. для студ. пед. ВНЗ / К. О. Ващенко, В. О. Корнієнко ; за заг. ред. : К. О. Ващенко, В. О. Корнієнко. – К. : Вид-во ім. М. П. Драгоманова, 2011. – 406 с.
Vashchenko K. O. Politolohiia dlia vchytelia [Political science teacher] : navch. posib. dlia stud. ped. VNZ / K. O. Vashchenko, V. O. Korniienko ; za zah. red. :

К. О. Vashchenko, V. O. Korniyenko. – К. : Vyd-vo im. M. P. Drahomanova, 2011. – 406 p.

3. Виступ Прем'єр-міністра України Арсенія Яценюка на розширеному засіданні Кабінету Міністрів України 11 лютого 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=247943095
Vystup Premier-ministra Ukrainy Arseniia Yatseniuka na rozshyrenomu zasidanni Kabinetu Ministriv Ukrayiny 11 liutogo 2015 roku [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=247943095

4. Жадан І. В. Ресурси соціалізувального дискурсу як чинника структурування ціннісної складової політичної картини світу студентської молоді / І. В. Жадан // Проблеми політичної психології : зб. наук. пр. / Асоц. політ. психологів України, Ін-т соц. та політ. психології НАПН України. – К. : Міленіум, 2015. – Вип. 2 (16). – С. 273–282.

Zhadan I. V. Resursy sotsializovalnoho dyskursu yak chynnyka strukturuvannya tsinnisnoi skladovoi politychnoi kartyny svitu studentskoi molodi [Resources sotsializovalnoho discourse as a factor in structuring the value component of the political world view of students] / I. V. Zhadan // Problemy politychnoi psykholohii : zb. nauk. pr. / Asots. polit. psykholohiv Ukrainy, In-t sots. ta polit. psykholohii NAPN Ukrainy. – K. : Milenium, 2015. – Vyp. 2 (16). – S. 273–282.

5. Засідання Кабінету Міністрів України, 11 лютого 2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=WTbyAAMCdUE>
Zasidannia Kabinetu Ministriv Ukrayiny, 11 liutoho 2016 roku [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <https://www.youtube.com/watch?v=WTbyAAMCdUE>

6. Краснякова А. О. Інтернет-комунікація як чинник становлення політичної суб'єктності особистості / А. О. Краснякова // Проблеми політичної психології : зб. наук. пр. / Асоціація політ. психологів України, ІСПП НАПН України ; редкол. : Л. А. Найдьонова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.]. – К. : Міленіум, 2015. – Вип. 2 (16). – С. 243–253.

Krasniakova A. O. Internet-komunikatsiia yak chynnyk stanovlennia politychnoi subiektivnosti osobystosti [Internet communication as a factor of political subjectivity of the individual] / A. O. Krasniakova // Problemy politychnoi psykholohii : zb. nauk. pr. / Asotsiatsiia polit. psykholohiv Ukrainy, ISPP NAPN Ukrainy ; [redkol. : L. A. Naidionova, L. H. Chorna, I. H. Batrachenko ta in.]. – K. : Milenium, 2015. – Vyp. 2 (16). – S. 243–253.

7. Мангайм К. Ідеологія та утопія : пер. з нім. / К. Мангайм. – К. : Дух і літера, 2008. – 370 с.

Manhaim K. Ideolohiia ta utopiia [Ideology and utopia] : per. z nim. / K. Manhaim. – K. : Dukh i litera, 2008. – 370 s.

8. Повний текст звернення Петра Порошенка до Верховної Ради 04.06.2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://sensor.net.ua/resonance/338880/polnyui_tekst_obrascheniya_petra_poroshenko_k_verhovnoyi_rade
Povnyi tekst zvernennia Petra Poroshenko do Verkhovnoi Rady 04.06.2015 roku [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://sensor.net.ua/resonance/338880/polnyui_tekst_obrascheniya_petra_poroshenko_k_verhovnoyi_rade

9. Послання Президента України до Верховної Ради. Пряма трансляція [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://censor.net.ua/video_news/338758/poslanie_prezidenta_ukrainy_k_verhovnoyi_rade_pryamaya_translyatsiya
Poslannia Prezydenta Ukrainy do Verkhovnoi Rady. Priama translyatsiia [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://censor.net.ua/video_news/338758/poslanie_prezidenta_ukrainy_k_verhovnoyi_rade_pryamaya_translyatsiya
10. Попова О. В. Лексико-семантична складова політичного мовлення (на матеріалі передвиборчого дискурсу) / О. В. Попова // Наук. пр. Кам'янець-Поділ. нац. ун-ту ім. І. Огієнка. Сер. : Філол. науки. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2013. – Вип. 32. – С. 316–319.
Popova O. V. Leksyko-semantychna skladova politychnoho movlennya (na materialy peredvyborchoho dyskursu) [Lexical and semantically warehouses political broadcasting (on material of pre-election diskurs)] / O. V. Popova // Nauk. pr. Kamianets-Podil. nats. un-tu im. I. Ohienka. Ser. : Filol. nauky. – Kamianets-Podilskyi : Aksioma, 2013. – Vyp. 32. – S. 316–319.
11. Серажим К. С. Лексика та фразеологія політичного дискурсу [Електронний ресурс] / К. С. Серажим. – Режим доступу : <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=342>
Serazhym K. S. Leksyka ta frazeolohiia politychnoho dyskursu [Vocabulary is the phraseology politichnogo discourse] [Elektronnyi resurs] / K. S. Serazhym. – Rezhym dostupu : <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=342>
12. Скуратівський В. Л. Українська національна еліта – це люди, які працюють над націотворенням [Електронний ресурс] / В. Л. Скуратівський. – Режим доступу : <http://dialogs.org.ua/ru/dialog/page4-133.html>
Skurativskyi V. L. Ukrainaska natsionalna elita – tse liudy, yaki pratsiuiut nad natsiotvorenniam [Ukrainian national elite – the people who are working to create the nation] [Elektronnyi resurs] / V. L. Skurativskyi. – Rezhym dostupu : <http://dialogs.org.ua/ru/dialog/page4-133.html>
13. Соловьев А. И. Политическая коммуникация: к проблеме теоретической идентификации / А. И. Соловьев // Политические исследования. – 2002. – № 3. – С. 5–18.
Soloviev A. I. Politicheskaia kommunikatsiia: k probleme teoreticheskoi identifikatsii [Political communication: the problem of theoretical identification] / A. I. Soloviev // Politicheskiie issledovaniia. – 2002. – № 3. – S. 5–18.
14. Соснюк О. П. Психосемантичний аналіз особливостей сприймання студентською молоддю іміджу сучасних політиків / О. П. Соснюк, І. В. Остапенко // Проблеми політичної психології : зб. наук. пр. / Асоціація політ. психологів України, ІСПП НАПН України ; редкол. : Л. А. Найдьонова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.]. – К. : Міленіум, 2015. – Вип. 2 (16). – С. 254–261.
Sosniuk O. P. Psykhosemantychnyi analiz osoblyvostei spryimannia studentskoiu moloddiu imidzhu suchasnykh politykiv [Psychosemantical analysis features students' perception of the image of modern politicians] / O. P. Sosniuk, I. V. Osta-

penko // Problemy politychnoi psykholohii : zb. nauk. pr. / Asotsiatsiia polit. psykholohiv Ukrainy, ISPP NAPN Ukrainy ; redkol. : L. A. Naydionova, L. H. Chorna, I. H. Batrachenko ta in.]. – K. : Milenium, 2015. – Vyp. 2 (16). – S. 254–261.

15. Траверсе Т. М. Регулятивно-особистісний компонент розуміння акторами політичних задач / Т. М. Траверсе // Проблеми політичної психології : зб. наук. пр. / Ін-т соц. та політ. психології НАПН України. – К. : [б. в.], 2014. – С. 35–45.

Traverse T. M. Rehuliatyvno-osobystisnyi komponent rozuminnya áktoramy politychnykh zadach [Regulatory component-personal understanding áktoramy political problems] / T. M. Traverse // Problemy politychnoi psykholohii : zb. nauk. pr. / In-t sots. ta polit. psykholohii NAPN Ukrainy. – K. : [b. v.], 2014. – S. 35–45.

16. Холод О. М. Особливості вивчення мовлення політика у ЗМІ з позицій лінгвістики / О. М. Холод // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. журналістики. – 2004. – Вип. 25. – С. 382–389.

Kholod O. M. Osoblyvosti vyvchennia movlennia polityka u ZMI z pozytsii linhvistyky [Features studying broadcasting policy in the media from the standpoint of linguistics] / O. M. Kholod // Visn. Lviv. un-tu. Ser. zhurnalistyky. – 2004. – Vyp. 25. – S. 382–389.

17. Шевченко І. С. Мішель Фуко і дискурсивна парадигма в лінгвістиці / І. С. Шевченко // Вісн. Київ. нац. лінгв. ун-ту. Сер. : Філологія. – 2009. – Т. 12, № 1. – С. 44–49.

Shevchenko I. S. Mishel Fuko i dyskursyvna paradyhma v linhvistytsi [Michel Foucault and the discursive paradigm in linguistics] / I. S. Shevchenko // Visn. Kyiv. nats. linhv. un-tu. Ser. : Filolohiia. – 2009. – T. 12, № 1. – S. 44–49.

УДК 159.9.018 (09)

А. А. Ятищук

Received January 10, 2015;

Revised March 03, 2016;

Accepted April 26, 2016.

АНАЛІЗ МЕТОДІВ ВПЛИВУ НА ДИТИНУ В РОБОТАХ СТЕПАНА БАЛЕЯ

З'ясовано, що вчений С. Балея створив і науково обґрунтував власну послідовну систему виховання особистості дитини. Це логічна система, яка ґрунтується на гуманістичній меті виховання, розумінні його чинників, охоплює такі взаємопов'язані й взаємозалежні елементи, як принципи, зміст і